

รายงานผลการรับฟังทุกภาคส่วนและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วน

ในเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป

1. ความเป็นมา

1.1 ในช่วงปี 2550-2552 ไทยได้เข้าร่วมกับอาเซียนในการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับสหภาพยุโรป แต่การเจรจาหยุดพักลง เนื่องจากความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องระดับการเปิดตลาด และระดับการพัฒนาที่ยังแตกต่างกันมากระหว่างสมาชิกอาเซียน และอาเซียนกับสหภาพยุโรป สหภาพยุโรปจึงได้เปลี่ยนแนวทางการเจรจาเป็นแบบทวิภาคีกับประเทศที่พร้อมก่อน 3 ประเทศ โดยสนใจเจรจากับสิงคโปร์ เวียดนาม และไทย โดยสหภาพฯ แสดงความสนใจที่จะเจรจากับไทยอย่างต่อเนื่อง และรับทราบถึงกระบวนการภายในของไทย ในการขอความเห็นชอบในการเจรจาจากรัฐสภา

1.2 เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2553 กระทรวงพาณิชย์ได้จัดตั้ง “คณะกรรมการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป” โดยมีที่ปรึกษาการพาณิชย์ เป็นประธานคณะกรรมการฯ และคณะกรรมการฯ ประกอบด้วยผู้แทนภาคประชาสังคม นักวิชาการ และภาคเอกชน เพื่อรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นทั้งด้านประโยชน์ และข้อกังวล รวมถึงมาตรการรองรับ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาความเป็นไปได้ รวมถึงผลดี ผลเสียในการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป

1.3 เพื่อให้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นได้ครอบคลุมทุกภาคส่วน คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นฯ จึงจัดตั้ง “คณะอนุกรรมการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ในเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป” จำนวน 4 คณะ ได้แก่

1) ภาคเกษตร ผศ. ดร.อัทธ์ พิศาลวานิช ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เป็นประธาน

2) ภาคประชาสังคม นางสาวกรรณิการ์ กิจติเวชกุล ผู้แทนกลุ่มศึกษาเขตการค้าเสรีภาคประชาชน : FTA Watch และผู้แทนเครือข่ายการเข้าถึงการรักษาองค์การหมอไร้พรมแดน เป็นประธาน

3) ภาคเอกชน นายอักรพล ลีลาจินคามัย ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นประธาน

4) ภาครัฐ นางอัญญา วิทยาธรรมรัช รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เป็นประธาน

2. สรุปการดำเนินการของคณะกรรมการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป และคณะอนุกรรมการภาคเกษตร ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ

2.1 การรับฟังความคิดเห็นดำเนินการมาตั้งแต่เดือนเมษายน-กรกฎาคม 2553 ในรูปแบบของกลุ่มเฉพาะ (focus group) ภาคเกษตร ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐ ทั้งในส่วนกลาง และภูมิภาค รวม 21 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกว่า 1,000 คน โดยเน้นการรับฟังใน 3 หัวข้อหลัก คือ (1) ประโยชน์และผลกระทบหากมีการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป (2) ข้อห่วงกังวล และ (3) ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐรวมทั้งมาตรการรองรับและปรับตัวที่ต้องการให้ดำเนินการ

- 2.2 การรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานภาครัฐ ระหว่างวันที่ 11 -12 และ 14 พฤษภาคม 2553
ประเด็นการเปิดตลาดสินค้า (เกษตรและอุตสาหกรรม) การค้าบริการและการลงทุน และทรัพย์สินทางปัญญา
สิ่งแวดล้อม การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ นโยบายการแข่งขัน และมาตรการปกป้องทางการค้า มีผู้เข้าร่วมจากหน่วยงาน
ภาครัฐ รวม 80 หน่วยงาน
- 2.3 การรับฟังความคิดเห็นจากผู้ประกอบการภาคเอกชน กลุ่มสินค้าและบริการรวม 9 ครั้ง ระหว่างเดือนเมษายน-
กรกฎาคม 2553 โดยรับฟังจาก 19 กลุ่มอุตสาหกรรม ได้แก่ อาหาร (แช่เย็นแช่แข็งและสำเร็จรูป) แพชั่น (อัญมณี
และเครื่องประดับ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม รองเท้าและเครื่องหนัง) ยานยนต์และชิ้นส่วน เหล็กและผลิตภัณฑ์
เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกล ยา เครื่องสำอาง เคมีภัณฑ์ พลาสติก ปิโตรเคมี และเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ กลุ่มบริการ โทรคมนาคม การเงินการธนาคาร โลจิสติกส์ การท่องเที่ยว โสตทัศนและธุรกิจบันเทิง
มีผู้เข้าร่วมจากภาคเอกชน รวม 161 กลุ่มสมาคม
- 2.4 การรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเกษตรกร รวม 5 ครั้ง ในจังหวัดกรุงเทพฯ เชียงใหม่ ขอนแก่น ชลบุรี และ
สงขลา ระหว่างวันที่ 6 พฤษภาคม – 1 กรกฎาคม 2553 โดยมุ่งเน้นรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรรายย่อย
เรื่องผลดีผลเสีย ข้อกังวล แนวทางการปรับตัว และความช่วยเหลือจากภาครัฐที่ต้องการในการปรับตัวหากมีการ
จัดทำความตกลงการค้าเสรีกับสหภาพยุโรป มีเกษตรกรเข้าร่วมรวม 440 คน
- 2.5 การรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาสังคม รวม 5 ครั้ง โดยจัดในส่วนกลาง 2 ครั้งและในจังหวัดเชียงใหม่
ขอนแก่น และสงขลาอย่างละ 1 ครั้ง ระหว่างวันที่ 13 มิถุนายน – 8 กรกฎาคม 2553 โดยรับฟังความคิดเห็น 4
ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) สุขภาพ: ยา สุรา การลงทุน บริการสาธารณสุข การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (2) สิ่งแวดล้อม
และทรัพยากร (3) ทรัพย์สินทางปัญญา และ (4) บริการและการลงทุน แรงงาน และบริการสาธารณะ
มีผู้เข้าร่วมให้ความเห็นรวม 445 คน

3. สรุปข้อคิดเห็นจากการรับฟัง

3.1 ภาพรวม

- การไม่เจรจากับสหภาพยุโรป อาจทำให้ไทยเสียเปรียบคู่แข่งทางการค้าในตลาดสหภาพยุโรป แต่การเจรจากับสหภาพยุโรปต้องระมัดระวัง เพราะไทยมีอำนาจการต่อรองน้อยกว่า และสหภาพยุโรปมีกฎเกณฑ์ทางการค้าและการลงทุนบางเรื่องที่อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศสมาชิก (multi-layer) ซึ่งจะเป็อุปสรรคต่อการเข้าสู่ตลาดของสินค้า บริการ และการลงทุนของไทย
- การเปิดเสรีด้านบริการอาจก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาเทคโนโลยี และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค แต่ศักยภาพด้านการแข่งขันของภาคบริการไทยยังไม่พร้อม จึงควรเปิดเสรีอย่างค่อยเป็นค่อยไป
- หากต้องมีการเจรจา ไทยต้องเตรียมความพร้อมภายในประเทศ ทั้งในด้านกฎหมาย กฎระเบียบ โครงสร้างและกลไก และมาตรการรองรับ เพื่อให้การเจรจาเป็นประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะจะต้องขยายผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง มาตรการรองรับ ปรับตัว และเยียวยาของภาครัฐควรจะต้องเข้าถึงง่าย และได้ผลจริงในทางปฏิบัติ

3.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป: ไข่แปรรูป อาหารทะเลแช่เย็นแช่แข็งและแปรรูป แป้งมันสำปะหลัง และน้ำตาล สินค้าแฟชั่น: อัญมณีเครื่องประดับ สิ่งทอ เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้ไฟฟ้า/อิเล็กทรอนิกส์
- สาขาบริการที่จะได้รับประโยชน์ ได้แก่ การท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง: ที่พักโรงแรม ร้านอาหาร และสปา การบริการสุขภาพ สาขานันทนาการและสันทนาการ และสาขาการรับ-ส่งสินค้าระหว่างประเทศ
- สาขาบริการที่เปิดเสรีแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และผู้บริโภค แต่อาจมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการภายใน โดยเฉพาะรายย่อย ได้แก่ บริการโทรคมนาคม และบริการการศึกษา
- กลุ่มที่สนับสนุนการเจรจาแต่ขอเวลาปรับตัว และขอรับมาตรการช่วยเหลือจากรัฐ สำหรับสินค้าบางรายการในกลุ่มสินค้านานาชาติ เหล็กและผลิตภัณฑ์ พลาสติกและปิโตรเคมี เคมีภัณฑ์ และเครื่องหนังและผลิตภัณฑ์
- จะช่วยยกระดับมาตรฐานสินค้าภายในประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ประชาชน และการส่งออกสินค้าของไทย
- ความร่วมมือเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี และการพัฒนามาตรฐานสินค้า รวมทั้งด้านทรัพย์สินทางปัญญา และมาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม การลงทุน และการร่วมทุนในสาขาธุรกิจบันเทิง การจัดตั้งห้องปฏิบัติการด้านมาตรฐาน การขนส่งพัสดุภัณฑ์ทางอากาศ และการลงทุน เพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน เทคโนโลยีสะอาดและลดก๊าซเรือนกระจก

3.3 ข้อห่วงกังวล

- กลุ่มที่ไม่พร้อมแข่งขัน/มีความอ่อนไหวสูง ได้แก่ ยารักษาโรค ชิ้นส่วนยานยนต์ เชื้อและกระดาษ ไม้บาง และวัสดุแผ่นไม้อัด เครื่องสำอาง นม เนื้อวัว เนื้อหมู เครื่องในสัตว์ บุหรี่ สาขาบริการโทรคมนาคม การเงินการธนาคาร ไปรษณีย์ การขนส่งสินค้าทางทะเล มัคคุเทศน์ และคลังสินค้า
- การเปิดเสรีสินค้าและบริการที่ยังมีความเห็นต่าง ได้แก่ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (มีผลกระทบทางสังคม แต่จะช่วยป้องกันการลักลอบนำเข้าแบบผิดกฎหมาย) บริการโลจิสติกส์ การเปิดเสรี จะช่วยให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากสหภาพยุโรป อย่างไรก็ตาม จะต้องระมัดระวังผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งธุรกิจมีการแข่งขันสูงมาก
- โครงสร้าง/กลไก ภายในประเทศทำให้เกษตรกรถูกเอารัดเอาเปรียบ และไม่สามารถแข่งขันได้
- การลงทุน และการเข้าถึงฐานทรัพยากรที่เป็นผลจากการเปิดเสรีจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชีววิถีชุมชน และฐานทรัพยากรของประเทศ
- ไม่สนับสนุนการเปิดเสรีการลงทุนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ เหมืองแร่ และพันธุ์พืช) รวมทั้ง ที่เกี่ยวกับภาคการเกษตร (การทำนา ธุรกิจพืชและเมล็ดพันธุ์) และที่เกี่ยวกับบริการสาธารณสุข และร้านขายยา
- สหภาพยุโรปมีมาตรฐานสินค้าและกฎระเบียบที่หลากหลาย เข้มงวด และซับซ้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าสู่ตลาดของสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมของไทย

4.3 การลงทุน

ข้อเสนอแนะ

- ไม่ให้นำข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการลงทุนสาธารณะเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ และระมัดระวังไม่ให้มีข้อบงการลงทุนและข้อบงอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการคุ้มครองการลงทุนที่จะจำกัดอำนาจของรัฐในการออกระเบียบ กฎหมายที่จะกระทบต่อสิทธิของนักลงทุนและการลงทุน และที่จะนำไปสู่การฟ้องร้องรัฐโดยเอกชน

4.4 ทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อเสนอแนะ

- กรอบการเจรจาต้องระบุให้ระดับการคุ้มครองไม่เกินไปกว่าความตกลง WTO และไม่ลดทอนการใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยาของประเทศ

- ให้มีที่ปรึกษาด้านทรัพย์สินทางปัญญาในการเจรจา และให้นักวิชาการภาคประชาสังคมเข้าร่วมการเจรจา
- ให้สหภาพยุโรปถ่ายทอดเทคโนโลยี และความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบทรัพย์สินทางปัญญาไทย โดยเฉพาะความรู้เรื่องสิทธิบัตร

มาตรการรองรับ

- จัดทำฐานข้อมูลทรัพย์สินทางปัญญาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอย่างเร่งด่วน

4.5 แรงงานและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

- ให้ไทยมีอิสระในการเข้าร่วมเป็นภาคีความตกลง และ/หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศด้านแรงงานและสิ่งแวดล้อม

- ในด้านการลงทุนของสหภาพยุโรปในไทยจะต้องให้ใช้มาตรฐานแรงงาน สิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นเดียวกับที่สหภาพยุโรปบังคับใช้ในประเทศตนเอง

มาตรการรองรับ

- รัฐต้องพัฒนาผู้ประกอบการไทยโดยเฉพาะ SMEs ให้มีขีดความสามารถในประเด็นดังกล่าวให้ทัดเทียมกับสหภาพยุโรป

4.6 การมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

- เสนอให้จัดตั้งกลไกที่มีอิสระจากกลไกที่ทำหน้าที่ในการเจรจา เพื่อติดตาม ตรวจสอบการเจรจา และผลกระทบที่เกิดจากข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้ว และทำหน้าที่ในการสื่อสารผลจากการศึกษาติดตาม ตรวจสอบให้ประชาชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง รวมทั้ง ให้สร้างหลักประกันการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในกระบวนการเจรจา (ก่อน ระหว่าง และหลังการเจรจา) โดยให้มีกฎหมายรองรับ

5. ความเห็นของคณะกรรมการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในเรื่องการจัดทำความตกลงการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรป

5.1 ส่วนใหญ่ไม่คัดค้านการเจรจาเปิดเสรีการค้ากับสหภาพยุโรป แต่มีบางกลุ่มเห็นว่า ควรหยุดการเจรจาเปิดเสรีการค้า (FTA) อย่างน้อย 5 ปี เพื่อศึกษา ทบทวน และตรวจสอบ FTA ที่ผ่านมา รวมทั้ง มาตรการเยียวยา และการเตรียมความพร้อมภายในประเทศ

5.2 คณะกรรมการรับฟังความเห็นฯ เห็นว่า ไทยสามารถเจรจาได้ แต่รัฐบาลต้องมีการปรับปรุงกลไกภายในประเทศก่อน เช่น กลไกการเจรจา การเตรียมความพร้อม มาตรการเยียวยา กฎระเบียบ มาตรการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ต้องมีการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยไม่ต้องรอให้การเจรจาสำเร็จ หรือความตกลงมีผลบังคับใช้ เพื่อเตรียมความพร้อม ขจัดข้อกั้วล และปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นตามที่ทุกภาคส่วนได้ให้ข้อคิดเห็น และข้อกั้วล ดังนี้

- การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รัฐบาลจะต้องเตรียมงบประมาณสำหรับการเตรียมความพร้อมในการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรี ดังนี้

1. ทุกหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบจะต้องส่งเสริม และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีอย่างมีบูรณาการ และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่โปร่งใส
2. ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรี การพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน และการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ประกอบการ ประชาชน และเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึงทั้งในส่วนกลาง และภูมิภาค
3. ปรับปรุงกลไกภายในประเทศให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเสรีด้วย
4. เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับสินค้า/สาขาบริการที่ยังไม่พร้อมในการเปิดเสรี เช่น ด้านการตลาด การพัฒนาคุณภาพการผลิต และสินค้า
5. การดำเนินการก่อน ระหว่าง และหลังการเจรจา หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบต้องเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ความคืบหน้าการเจรจา และผลการเจรจาอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบข้อมูล และเตรียมความพร้อม ต่อไป
6. ให้มีองค์กรกลางทำการศึกษาวิจัยผลกระทบจากการเปิดเสรี

- การเยียวยาผลกระทบ

รัฐบาลต้องตั้งงบประมาณสำหรับการจัดตั้งกองทุนเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้า โดยอาจรวมกองทุน และโครงการของกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นกองทุนเดียว โดยกำหนดเงื่อนไข และหลักเกณฑ์การใช้กองทุนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ที่อาจหรือได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าอย่างแท้จริง

- ประเด็นข้อเรียกร้องในการเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรี ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการอย่างมีบูรณาการ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นที่คณะกรรมการรับฟังความเห็นฯ ได้ประมวลไว้ โดยเฉพาะในเรื่องข้อห่วงกั้วล ดังนี้

1. สินค้าที่มีผลกระทบทางสังคมสูง เช่น ยา สุราและบุหรื
2. เจรจาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาในระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดในความตกลงขององค์การการค้าโลก และคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานของสาธารณสุข (การเข้าถึงยา)

3. ยกเว้นการเปิดเสรีการลงทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ เหมืองแร่และพันธุ์พืช) รวมทั้งที่เกี่ยวกับภาคการเกษตร (การทำนา ธุรกิจพืชและเมล็ดพันธุ์) และที่เกี่ยวกับบริการสาธารณสุข
4. เจริญลด หรือเลิกมาตรการกีดกันและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้อยู่ เช่น มาตรฐานสินค้า และมาตรฐานสุขอนามัยที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกให้มากที่สุด และครอบคลุมกฎระเบียบที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศสมาชิกด้วย เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าไทยสามารถเข้าสู่ตลาดสหภาพยุโรปได้อย่างแท้จริง
5. เจริญกว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าให้สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิตสินค้าของไทยให้มากที่สุด และไม่เสียเปรียบสหภาพยุโรปที่มีสมาชิก 27 ประเทศ
6. ให้มีความร่วมมือ และช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น วิชาการ เศรษฐกิจ แรงงาน และสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การเสริมสร้างขีดความสามารถของผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาดย่อม และเกษตรกร